

de zin, die zich in de teleologie openbaart, verbonden met de totaliteit van het individu zelf, zij is geen regel, maar dat wat in het individu verwezenlijkt wordt.

De moderne functioneele pathologie stelt in het middelpunt van het ziektegebeuren de psycho-physische persoon van den zieke. Reeds in vroeger tijd treft men deze gedachte bij *Hahnemann*, de geestelijke vader der homoeopathische geneeswijze, die het „Ik” van den patiënt op den voorgrond stelt als geestelijk levende persoonlijkheid. Deze nam aan, dat ieder ziektegeval slechts éénmaal in de wereld voorkomt, omdat ieder mensch zijn eigen vatbaarheid en eigen levensomstandigheden heeft. In den jongsten tijd vinden wij hetzelfde bij *Krehl*: „es ist kaum möglich, zegt deze in zijn „Krankheitsform und Persönlichkeit”, dass sich zwei phänotypieen der gleichen krankheit gleichen”. Iedere zieke heeft zijn eigen ziekte-teekenen, die nauw verbonden zijn met de structuur der geestelijk-lichamelijke persoonlijkheid. Men moet bij de persoonsdiagnostiek de veelheid van de relaties doen gelden. Er zijn verschillende wegen om de persoonlijkheid te benaderen, de *natuurwetenschap* en de *psychologie* en de *functionele* moeten samenwerken tot een meerdimensionale diagnostiek. De constitutie wordt gedefinieerd „als individuelle Lenkung der Person” (Kraus) of „Erscheinungsform der Person” (K. H. Bauer) of met het persoonsbegrip geïdentificeerd (Brugsch).

De synthese, die voert tot de zieke persoonlijkheid, kunnen wij met onze exact functioneele methoden niet vatten. Grote voerde in het begrip der *responsiviteit*, waaronder wordt verstaan de aanpassingsmogelijkheid van het persoonlijk functievermogen aan de biologische functiebehoefte. Ziekte is *irresponsiviteit* of insufficiëntie der biologische persoon. Hij noemt het voorbeeld van de *schrompelnier*. Hierbij treedt op een gebrekkige ureumuitscheiding. Hieraan constateeren wij de insufficiëntie der nierfunctie. Maar de ervaring leert, dat vanaf het oogenblik, waarop de insufficiëntie begint, tot aan het eind de lijders zich geheel verschillend gedragen. De typische schrompelnier leeren wij kennen door de *analyse*, de praktijk leert ons het atypische van het ziektebeeld, dat ligt op het gebied van een alomvattende synthese. De persoonlijkheid blijft intact, de responsiviteit bewaard, zoolang de levensdynamiek in het ziekteproces de overhand heeft en zich weet te handhaven.

Wortman zegt het als volgt: „De animaal vegetatieve eenheid met haar auto-regulatief beginsel, dat als vis generatrix de gezondheid bewaart, en als vis regeneratrix de genezing tot stand brengt, moet de grondslag zijn van het ziektebegrip. Aldus wordt door de ziekte heen belevend de zieke gezien. De zieke neemt vasten vorm en gestalte aan. De zieke persoonlijkheid is de realiteit als beeld uit het abstracte ziektebegrip te voorschijn gekomen.”

Uit wat wij in korte trekken nagingen omtrent de ontwikkeling